

SİVAS İLİ ALTINYAYLA İLÇESİ MERKEZ (AHMED AĞA) CAMİİ VE DELİİLYAS KASABASI CAMİİ MİNBER SÜSLEMELERİ

Sivas Province Altinyayla District Central (Ahmed Agha) Mosque and Deliilyas Mosque Pulpit Decorations

Şirin KARAMAN¹, Mehmet Fatih ÇAKMAKTEPE², Öztürk TATAR³

ÖZET

Sivas; bulunduğu konum ve sahip olduğu yüzölçümü itibariyle büyük önem taşıyan tarihi bir Orta Anadolu kentidir. Sivas, gerek şehir merkezi gerekse çevre ilçeleriyle pek çok kültür hazinesini bünyesinde taşıyan büyük bir birikime sahiptir. Geçmişte “Tonus” olarak bilinen Altinyayla ilçesi eski bir yerleşim yeridir. Sivas’ın güneybatısında yer alan Altinyayla ilçesi ve Deliilyas kasabası birbirine çok yakın yerleşim yerleridir. Altinyayla Merkez (Ahmed Ağa) Cami H.1313/M.1895-96 yılında, Deliilyas kasabası Camisi ise H.1325/M.1907 yılında inşa edilmiştir. Her iki cami düz damlı ve ahşap direkli camiler arasında bulunmaktadır. Camilerin düz damlı ve ahşap direkli olmalarının yanı sıra ahşap tavan süslemeli oluşu da benzerlik göstermektedir. Camilerin tavanları görenlerde aynı ustanın elinden çıkmış izlenimi oluşturmaktadır. Camilerin dıştaki sade yapıları, iç mekânda süslemelerle bezeli bir mekâna dönüşmektedir. Her iki caminin minberleri caminin geneli ile uyumlu bir bütünlük içerisinde. Her iki minber süslemesi ise birbirinden oldukça farklılık göstermektedir. Altinyayla Merkez (Ahmed Ağa) Camisinin minberi çakma, kafes ve kalem işi tekniklerinin uygulandığı ahşap bir eserdir. Minber; “C” ve “S” kıvrımları, palmet, akantus yaprakları, vazoda çiçek ve bitkisel motiflerle bezelidir. Deliilyas Cami minber süslemesinde çakma ve kafes tekniğini uygulanmış ahşap bir eserdir. Minber; “C” ve “S” kıvrımları ve akantus yaprakları ile bezelidir. Minber süslemesinde damga, nar ve lamba gibi sembolik motiflerde kullanılmıştır. Altinyayla camisinin minber kalem işi süslemelerinde; kırmızı, sarı, yeşil, mavi, turuncu ve beyaz renkler kullanılmıştır. Renklerde uyumlu bir kullanım söz konusudur. Deliilyas cami minber süslemesinde beyaz ve su yeşili renklerde sade bir uyum içerisinde. Bu çalışmada her iki cami minberleri incelenmiş, minberlerin benzerlikleri ve farklılıkları vurgulanmıştır. Minberlerin geleceğe aktarılmasına yönelik motif çizimleri yapılarak kayıt altına alınmıştır.

ABSTRACT

Located in Central Anatolia, Sivas has been one of the largest settlements in history due to its location. Cultural knowledge of the city of Sivas carries remarkable qualities. Sivas is a city with large lands in terms of area. Altinyayla district, known as Tonus in the past, is an old settlement. Altinyayla district and Deliilyas town, located in the southwest of Sivas, are settlements very close to each other. Altinyayla Central (Ahmed Agha) Mosque was built in H.1313 / AD.1895-96, and Deliilyas town Mosque was built in H.1325 / AD.1907. Both mosques are located between flat roofed and wooden-posted mosques. In addition to the flat roofs and wooden posts of the mosques, the wooden ceiling decorations are also similar. The plain external structures of the mosques turn into a place decorated with ornaments in the interior. Both the mosque's pulpit is in line with the overall integrity of the mosque. Both pulpit decorations are quite different from each other. The pulpit of Altinyayla Merkez (Ahmed Ağa) Mosque is a wooden work in which nailing, lattice and pencil work techniques are applied. Pulpit; “C” and “S” curves are decorated with palmette, acanthus leaves, flower and vegetal motifs in a vase. Deliilyas Mosque wooden pulpit is a work of applied art in the age of the cage and decorations. Pulpit; It is decorated with “C” and “S” folds and acanthus leaves. It is used in symbolic motifs such as stamp, pomegranate and lamp in the pulpit decoration. In the pulpit hand-carved decorations of Altinyayla Mosque; red, yellow, green, blue, orange and white colors are used.. In this study, the pulpits of both mosques were examined and the similarities and differences of the pulpits were emphasized. Motif drawings for the transfer of the pulpit to the future were made and recorded.

Keywords: Sivas, Altinyayla, Deliilyas, mosque, pulpit.

Anahtar Kelimeler: Sivas, Altinyayla, Deliilyas, camii, minber.

1. ORCID: 0000-0002-8535-6246
2. ORCID: 0000-0002-9741-284X
3. ORCID: 0000-0002-8523-8709

1. sahan@cumhuriyet.edu.tr
2. fatihcakmaktepe@cumhuriyet.edu.tr
3. otatar@cumhuriyet.edu.tr

Sivas, located in Central Anatolia, has been one of the largest settlements in history due to its location. Cultural accumulation of Sivas city has remarkable qualities. It has a valuable heritage in both architecture and handicrafts. Sivas is a city with large lands in terms of surface area. Altınyayla is one of the 16 districts of Sivas province. The district, formerly called Tonus, served as a settlement in many civilizations in history. It was an important accommodation place during the Ottoman Empire period. The name of the district was changed to Altınyayla in 1972. While it was a municipality of Şarkışla, it became a district in 1990. It is located 82 km from Sivas city center and in the southwest. Altınyayla district and Deliilyas town are very close to each other. Deliilyas town is a town connected to Altınyayla district and has similar characteristics in many respects. Deliilyas Town is 8 km from Altınyayla town and 85 km from Sivas center. Altınyayla Merkez (Ahmed Ağa) Mosque was built in H.1313/M.1895-96, and Deliilyas Town Mosque was built in H.1325/M.1907. Both mosques are located between flat roofed and wooden pole mosques. Baroque and Rococo style decoration features, which started to be seen in the second half of the 18th century in the Ottoman Empire, are also observed in the decorations of these mosques. In addition to the flat roofs and wooden pillars of the mosques, the wooden ceiling decorations are also similar. Mosques have a very plain, ordinary mosque appearance from the outside. In the interior, the decorations of Altınyayla Merkez (Ahmed Ağa) Mosque are particularly striking. Of the mosque; A balanced composition was created with harmonious motifs on the ceiling, wall, pulpit, lectern and column (post) capitals. The pulpit is a wooden artifact in which nailing, cage and pencil work techniques are applied. Pulpit; The "C" and "S" curves are decorated with palmette, acanthus leaves, flower and floral motifs in the vase. In the ornaments of the pulpit; red, yellow, green, blue, orange and white colors are used. The ceiling decoration in Deliilyas Mosque is similar to Altınyayla Mosque as if it was made by the same master. Deliilyas Mosque is a wooden artifact with a hammer and cage technique applied on the pulpit decoration. The pulpit; It is decorated with "C" and "S" folds and acanthus leaves. In the ornaments of the pulpit; red, yellow, green, blue, orange and white colors are used. The pulpits of both mosques were examined and their similarities and differences were emphasized. Altınyayla Merkez (Ahmed Ağa) Mosque's pulpit decoration is similar to the ceiling and preaching lectern. The pulpit decoration of the Deliilyas Town Mosque is not similar to the ceiling decoration decorated with colorful painted motifs. The pulpit is similar to the general plain view of the mosque. The pulpit is generally white, and the railing, dome, lamp, pomegranate and stamp motifs are painted in water green. The measurements of the pulpits were made and their photographs were taken. Pulpit decorations were scaled and detailed drawings were made in AutoCAD program. The restoration of Altınyayla Merkez (Ahmed Ağa) Mosque was completed in 2020 and it was brought to the future. However, Deliilyas Mosque also needs urgent renovation. The flat roof of the building was covered with a roof, but the inside of the mosque is still covered with soil drops. It poses a serious threat especially for wood material. With this study, it is aimed to record the works that have survived from the past to the present and transfer them to future generations.

GİRİŞ

Geleneksel sanatlar insanların hayatını süsleyen kültürel bir yansıtıcıdır. İnsanlar, çevrelerinde olanı işleyip şekillendirerek elde ettikleriyle gereksinimlerini karşılamıştır. Geçmişten günümüze ulaşan Türk süsleme sanatları ise üstün bir zevki yansıtmaktadır. Türk kültürü, günlük kullanımda akla gelen birçok malzemeyi büyük bir ustalıklarla işleyerek sanat eserine dönüştüren nice örneklerle doludur. Türkler diğer geleneksel sanatlarda olduğu gibi ahşap işlemede de üstün eserlere imza atmışlardır.

Türkler tarafından tarih boyunca sık kullanılan ahşap, oldukça eski yapı elemanlarından biridir. Türkler, Orta Asya'da biriktirdikleri ahşap kültürünü Anadolu'ya taşımışlardır (Kaya ve Kılıçarslan 2019: 641). Gerek cami yapımında gerekse caminin iç bezemesinde ahşabın çok amaçlı kullanıldığı üstün cami örnekleri mevcuttur.

Camiler, İslamiyet'le birlikte ibadet edilecek alan ihtiyacından dolayı ortaya çıkmış mimari unsurlardır. Kullanımdan kaynaklı gereklilik cami içerisini şekillendirmiştir. Her birinin ayrı bir amaca hizmet görevleri olan minare, mihrap, minber ve vaaz kürsüsü ihtiyaçlardan ortaya çıkmıştır (Kurtişoğlu 2013: 398). Zamanla camiye mahfil (kadınlar, hünkâr, müezzin), mükebbire gibi yeni bölümler eklenmiştir.

Türklerde ahşap işleme sanatının, mimariye bağlı olarak geliştiği görülmektedir. İşlemeler; tavan, sütun, giriş, minber, vaaz kürsüsü, kapı ve pencere kanatlarında izlenmektedir.

Minber, Arapça bir sözcük olup, kaldırmak yükseltmek anlamında (nebr) kökünden türetilmiş, mekân adı olarak kullanılmaktadır. Minber, üzerine çıkılan hafif yüksek yer demektir. İslâm dünyasında, Cuma günleri hatiplerin hutbe okumak için üzerine çıktıkları merdivenli yüksek kürsüye minber denir (Oral, 1962: 23).

Minberi kapı, gövde ve şerefe oluşturmaktadır. Kapı; yan söveler, aynalık, taç ve kapı kanatlarından oluşur. Gövde; merdiven, korkuluk ve yanlarla şerefe altı, süpürgelikten oluşmaktadır. Şerefe; kubbe, külah ve alemden meydana gelir, taht olarak da bilinir (Oral, 1962:23).

Cami ve mescitlerde bulunan minberler ilk zamanlarda ahşaptan yapılırken bu minberlerin zamanla taştan da yapıldıkları bilinmektedir. Ahşap minberlerde oyma, sedef ve kemik kakma ve kündekari tekniklerinin oldukça başarılı bir şekilde uygulandığı örnekler mevcuttur (Arseven, 1998: 1412).

Selçukluların, ahşap sanatında kendilerine özgü oluşturdukları üslup ve Anadolu ahşap sanatının gelişmesine olan katkıları yadsınamaz bir gerçektir. Mimaride -özellikle cami ve mescitlerde- minberler, rahleler, korkuluklar, pencere ve kapı kanatları, girişler ve konsollar gibi birçok değerli parça mevcuttur. Selçuklu camilerine ayrı bir değer kazandıran unsurlardan biri de minberlerdir. Minberler hakiki ve taklit kündekari teknikleri kullanılarak yapılmıştır. Aksaray Ulu Cami, Konya Alâeddin Cami, Ankara Alâeddin Cami, Harput Sare Hatun Cami, Kayseri Huand Hatun Cami, Divriği Ulu Cami, Ankara Aslanhane Cami, Ankara Ahi Evran Cami, Sivrihisar Ulu Cami, Ayaş Ulu Cami, Beyşehir Eşrefoğlu Cami gibi camilerin minberleri döneminin en üstün ahşap eserleri olarak görülmektedir. Selçukluların devamı olan Beylikler Dönemi'nde ise Çorum Ulu Cami, Birgi Ulu Cami, Niğde Sungurbey Cami, Manisa ve Bursa Ulu Cami minberleri daha ince bir üslupla geleneklerini sürdürmüşlerdir (Öney, 1992: 137).

Anadolu Selçukluları, Orta Asya'da örneklerine rastlanan ahşap direkli ve tavanlı cami geleneğini Anadolu'ya taşımışlardır. Bunların en eski örneklerine ise Afyon ve Sivrihisar Ulu Cami, Ankara Aslanhane Cami, Beyşehir Eşrefoğlu Cami gibi yapılar gösterilebilir (Aslanapa, 2007: 63). Anadolu'nun çeşitli yörelerinde de aynı geleneğin temsilcisi cami örneklerini görmek mümkündür.

Özellikle mimaride üstün örneklerin verildiği Selçuklular döneminde abanoz, ceviz, elma, armut, sedir, gül ağacı, çam vb. gibi ahşap malzemeler kullanılmıştır. Ahşaplar; oyma, boyama, çatma (kündekari) ve çakma (kafes işi) gibi farklı birçok tekniklerle oluşturulmuştur (Barişta, 1998: 15).

Kündekari tekniğinin İslam sanatında en erken örnekleri 12.yüzyılda Mısır, Halep ve Anadolu'da görülmektedir. Selçuklularda kündekari tekniğinin en iyi uygulandığı yerlerden biri de minberlerin yan aynalıklarıdır. (Öney, 1992: 138).

Selçuklu mimari unsurları ile ortaya çıkan ve gelişen ahşap işçiliğini Osmanlı Dönemi'nde en üst düzeye çıkaracak eserler meydana getirilmiştir. Selçuklu sanatında kullanılan özellikle oyma, şebekeli oyma, kündekari teknikleri kullanılmıştır. Kündekari tekniğinin yanında kakma ve sedef mozaik teknikleri de kullanılmış ve ilerleyen yüzyıllarda çeşitli ahşap yüzeylere edirnekari denen boyama tekniği kullanılmıştır (Yücel, 1989: 181-183).

Osmanlı Dönemi'nde, ahşap işçiliğine ahşap boyamanın bir yenilik olarak eklendiği görülmektedir. Dönemde yaygınlaşan tekniğe edirnekari ismi verilmektedir (Özel, 1993: 51). Ahşap işçiliğinde geleneksellik devam ederken uyumlu yeniliklerle daha zengin bir süsleme düzeyine ulaşılmıştır.

Anadolu Selçuklu Dönemi ve Osmanlı Dönemi'nden günümüze orijinal halleriyle ulaşan minberlerden hareketle ahşap sanatının geçirdiği evreleri takip etmek mümkündür. Anadolu Selçukluları döneminde özellikle künde-kari tekniğinin başarıyla uygulandığı en üstün minber örnekleri günümüze ulaşmıştır. Minberlerin yüzeyleri yazılı, bitkisel ve geometrik motiflerle tamamen doldurulmuştur. Beylikler Dönemi'nde de genel özellikler devam ettirilirken, form ve süslemede değişim hissedilmektedir. Osmanlı Dönemi'ni kendi içinde erken, klasik ve geç dönem olarak incelemek mümkündür. Bu dönemde hem malzeme hem de süsleme tarzlarının değiştiği görülmektedir (Kurtişoğlu, 2013; 405-406).

Anadolu Selçuklulardan Osmanlı'ya geçişin izleri, günümüze ulaşabilen Sivas'taki mimari eserlerden de takip edilebilmektedir.

Sivas tarih boyunca koruduğu ticari ve kültürel merkez kimliğini Türklerin Anadolu'ya yerleşmelerinden sonra da sürdürmüştür. Ticari yolların üzerinde olması gelişmiş bir şehir olmasına olanak tanımıştır. Geniş bir yüzölçümüne sahip olan Sivas'ta önceki medeniyetlerden kalma birçok mimari yapı ve insan emeğine dayalı geleneksel sanatlar gibi birçok kültürel miras bulunmaktadır. Yüzölçümü olarak en büyük şehirlerden biri olan Sivas'ın 16 ilçesinden biri de Altınyayla'dır. Altınyayla Merkez (Ahmed Ağa) Cami ve Deliilyas kasabası camilerinin iç mekân süslemeleri dikkate değer nitelikler taşımaktadırlar. Özellikle tavan süslemeleri dikkat çekmekle birlikte, sütun başlıkları, vaaz kürsüsü ve minberlerin bezemeleri de göz doldurmaktadır.

1. Altınyayla Merkez ve Deliilyas Camilerinin Minberleri

1.1. Altınyayla Merkez (Ahmed Ağa) Cami Minberi

Altınyayla Merkez (Ahmed Ağa) Cami H.1313/M.1895-96 yıllarında inşa edilmiş bir yapıdır (VGM: Röleve Raporu). Düz damlı ahşap direkli camiler arasında yer almaktadır. Dıştan oldukça sade olan caminin iç süslemesi dikkat çekicidir. Gerek ahşap gerekse de duvar süslemeleri uyumlu bir bütünlük göstermektedir. Ahşaptan oluşan tavan, vaaz kürsüsü ve minber süslemeler açısından birbirini tamamlamaktadır.

Caminin güney duvarında bulunan minber; 3,70m yüksekliğinde, 2,45m derinliğinde, 0,81m genişliğinde ebata sahiptir. Çakma, kafes ve kalem işi teknikleri ile yapılmış ahşap bir eserdir. Minber girişi dikdörtgen formunda olup her iki yanında yer alan ayakla taşınan alınlık ve taç kısmı ile sonlanmaktadır. Şekil1. Altınyayla Merkez Cami Minber çizimi (sağ taraf – karşıdan görünüm – sol taraf), (Tatar, 2020).

Resim 1. Altınyayla Merkez Camii minberi karşıdan (Kuzey) görünüşü (VGM, 2017)

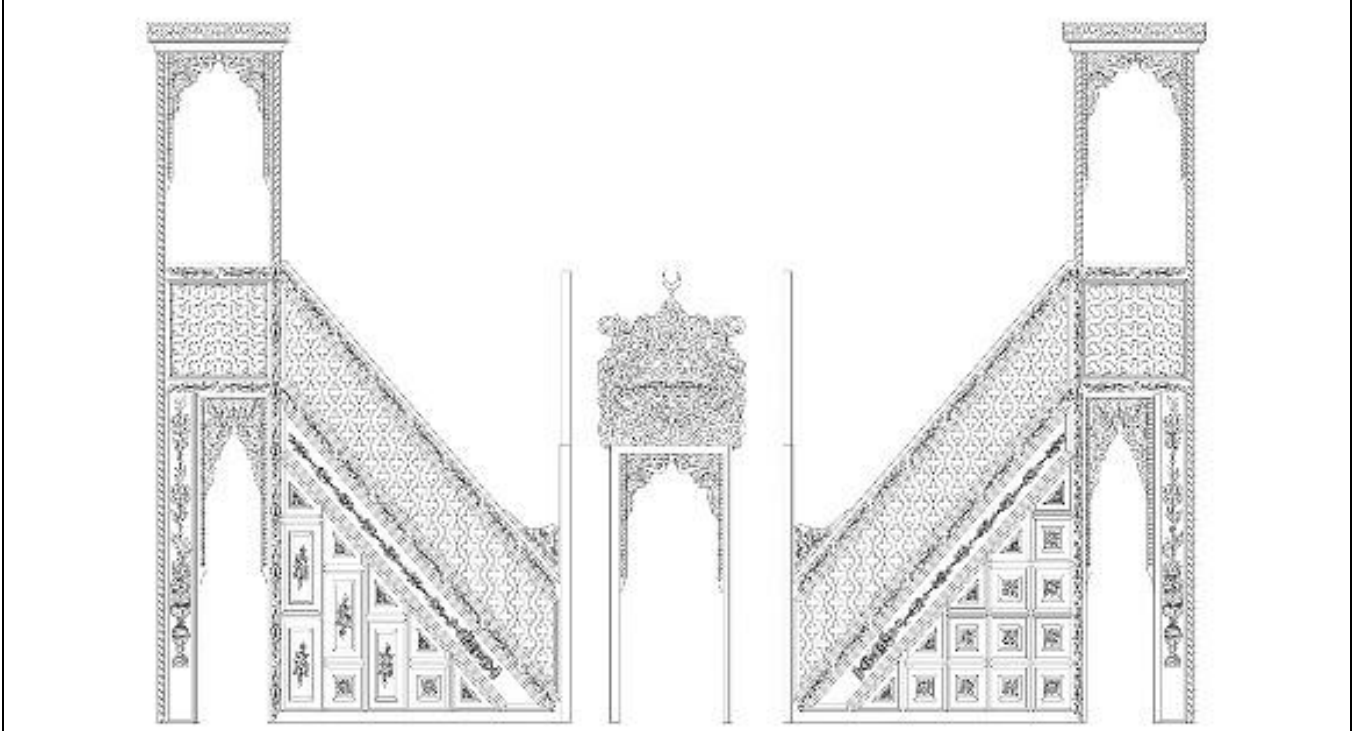

Resim 2. Altınyayla Merkez Camii minberi soldan (Batı) görünüşü (VGM, 2017)

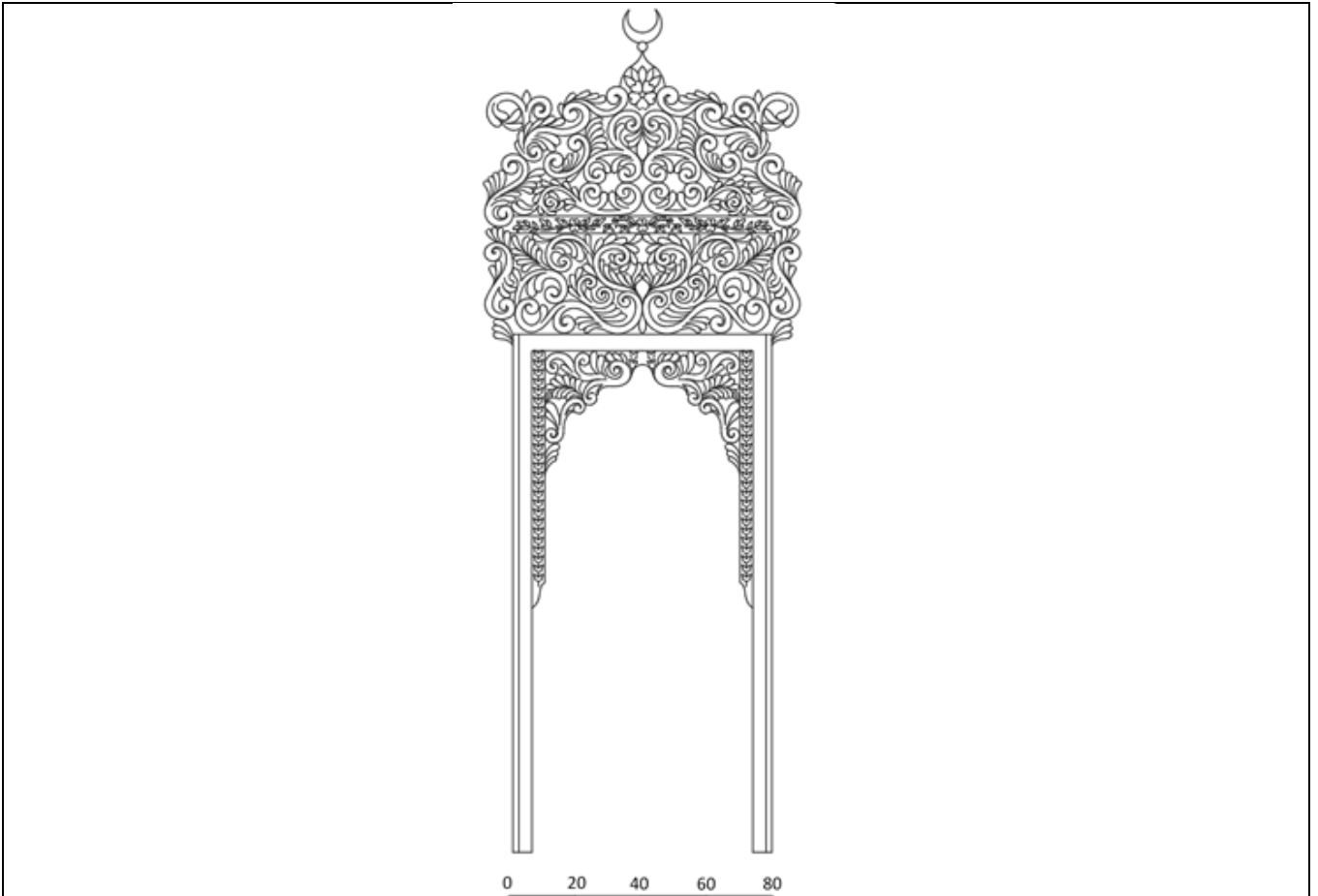

Resim 3. Altınyayla Merkez Camii minberi sağdan (Doğu) görünüşü (VGM, 2017)

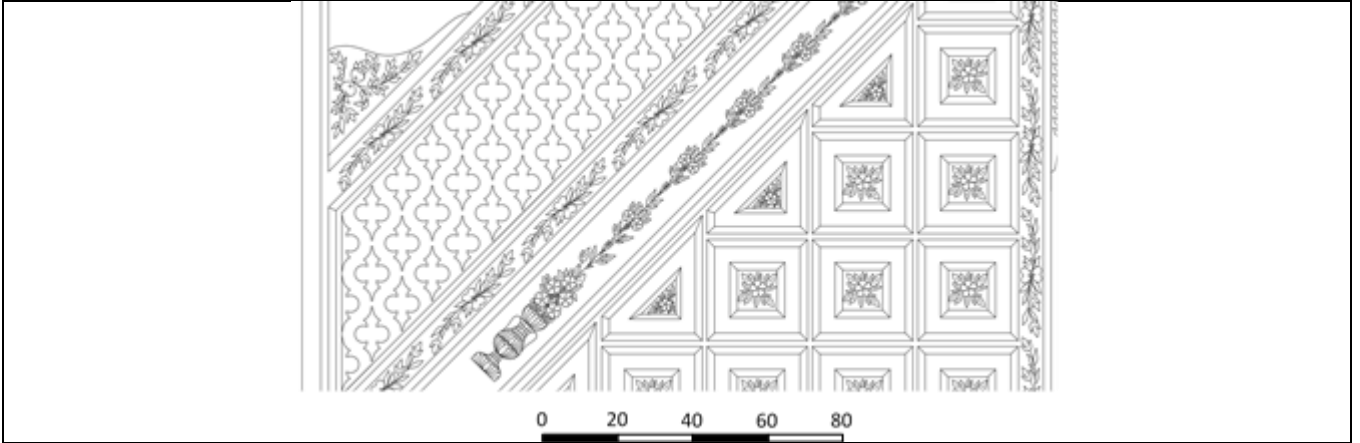

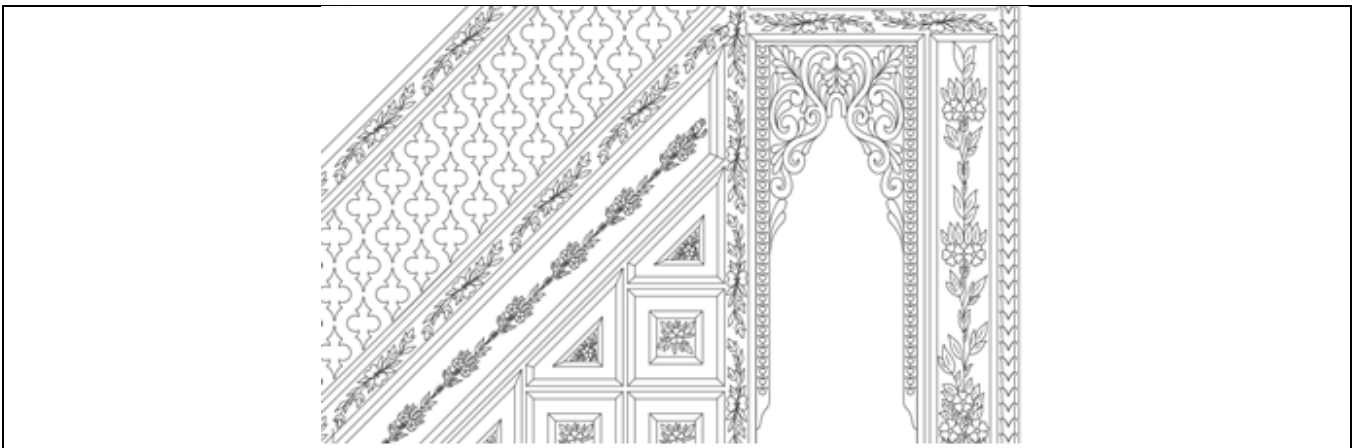
Şekil 1. Altınyayla Merkez Camii Minber çizimi. (Sağ taraf – karşıdan görünüm – sol taraf) (Öztürk Tatar, 2020)

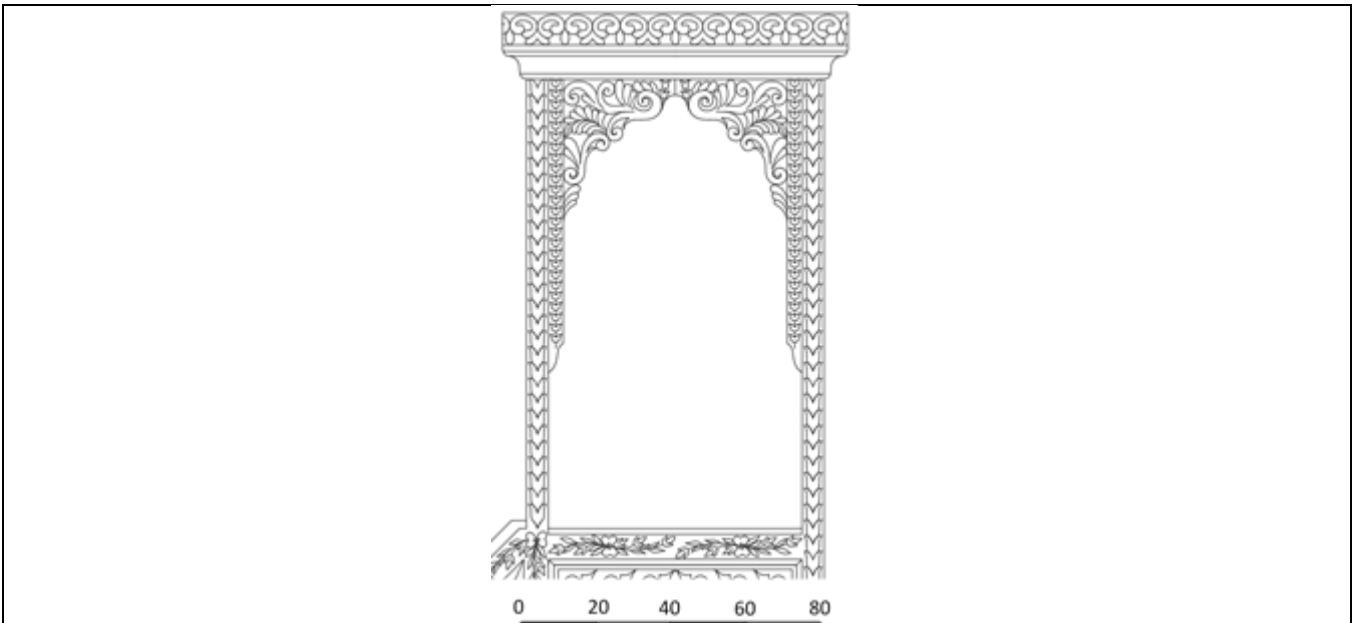
Şekil 2. Altınyayla Merkez Camii Minber çizimi. (Karşıdan görünüm) (Öztürk Tatar 2020)

Şekil 3. Minber çizimi. (Sol taraf detay) (Öztürk Tatar 2020)

Şekil 4. Minber çizimi. (Sol taraf detay) (Öztürk Tatar 2020)

Şekil 5. Minber çizimi. (Köşk kısmı) (Öztürk Tatar, 2020)

1.1.1. Kuzey Cephe

Minber girişinde yeşil ve kırmızı renkli sade ayaklar üzerinde yer alan köşelikler, kırmızı zemin üzerinde açık mavi ve beyaz renkli ‘C’ ve ‘S’ kıvrımlı akantus yaprakları ve palmet motifleri ile çakma tekniği kullanılarak süslenmiştir. Taç kısmı, köşeliklerin devamı şeklinde kırmızı zemin üzerinde açık mavi ve beyaz renkli ‘C’ ve ‘S’ kıvrımlı akantus yaprakları ve palmet motiflerinin simetrik olarak düzenlenmesi ve çiçek motiflerinin yapıldığı bitkisel bezemelerle yine aynı teknikle oluşturulmuştur. Taç kısmının üst kenarının ortasında yine açık mavi renkli bir hilal bulunmaktadır Resim 1. Altınyayla Merkez Cami minberi karşıdan (Kuzey) görünüşü (VGM, 2017), Şekil 2. Altınyayla Merkez Cami Minber çizimi (Karşıdan görünüm), (Tatar, 2020).

Minber girişinden köşke kadar 7 adet basamak bulunmaktadır. Köşk korkuluğu merdiven korkuluğu ile aynı şekilde düzenlenmiştir. Köşk yeşil renkli dört ayak üzerinde taşınmaktadır. Köşkün duvar tarafı hariç ayakların iç kısmı, tıpkı minber giriş kapısındaki gibi kemerlidir. Köşkün üst kısmı kırmızı zemin üstünde yeşil bitkisel motiflerle bezeli bir bordür ile çevrilidir. Şekil 5. Minber çizimi (köşk kısmı), (Tatar, 2020). Aynı motifler caminin tavan süslemesinde de bordür olarak kullanılmıştır. Bordürle çevrili bölümün üst köşelerinde kum saati görünümlü ahşap parça yer almaktadır. Köşk, en üstte yeşil renkli ahşaptan küçük bir kubbe ve tepesinde sarı renkli bir alemle son bulmaktadır.

1.1.2. Batı Cephe

Minberin batı aynalığı kare ve üçgen şeklinde çitalarla küçük alanlara bölünmüştür. Aynalıklarda sarı renkli çerçeve içinde kırmızı fon üzerine üçgen alanlar içinde bir adet, kareler içinde iki adet açık pembe renkli çiçekler ve yeşil yapraklar ile düzenlenmiştir. Aynalık üzerinde yer alan kare alan ise sarı zemin üzerinde gövdesi yivlenerek dilimlenmiş vazoda yeşil renkli yaprak, kırmızı ve pembe çiçeklerle düzenlenmiş buket ile doldurulmuştur. Merdiven korkuluğu yeşil, mavi, sarı ve kırmızı renkli ‘S’ kıvrımlı motiflerin çakma tekniği ile oluşturulmuştur. Minber girişinin korkuluk ile birleştiği köşebentler ise “S” kıvrımları ile tasarlanmıştır. Korkuluğun altında ve üstünde yer alan dikdörtgen formlu alan ise mavi, beyaz renkli çiçek ve yapraklar ile bezelidir. Minber geçit (dolap) bölümü her iki tarafı da dikdörtgen şeklinde dilimli bir kemerli yapıdır. Kemer köşeliklerinde yer alan, kırmızı zemin üzerinde “C” ve “S” kıvrımları ile akantus yaprakları ve palmetlerle oluşturulan mavi beyaz renkteki bezeme çakma tekniği ile oluşturulmuştur. Geçidin güneyinde her iki yanda yer alan dikdörtgen bölüm ise kırmızı zemin üzerinde vazoda mavi ve beyaz renkli çiçek demeti ile bezelidir. Resim 2. Altınyayla Merkez Cami minberi soldan (Batı) görünüşü (VGM, 2017), Şekil 3-4. Minber çizimi (sol taraf detay), (Tatar, 2020).

1.1.3. Doğu Cephe

Bu cephe de minberin batı cephesi ile aynı şekilde düzenlenmiştir. Yalnızca batı cephesindeki aynalıkta kare olan alanlar doğu cephesinde dikdörtgen olarak tasarlanmıştır. Aynalıklarda sarı renkli çerçeve içinde kırmızı fon üzerine üçgen alanlar içinde bir adet, dikdörtgen içinde iki adet açık pembe renkli çiçek ve yeşil yapraklar ile düzenlenmiştir. Resim 3. Altınyayla Merkez Cami minberi sağdan (Doğu) görünüşü, (VGM, 2017).

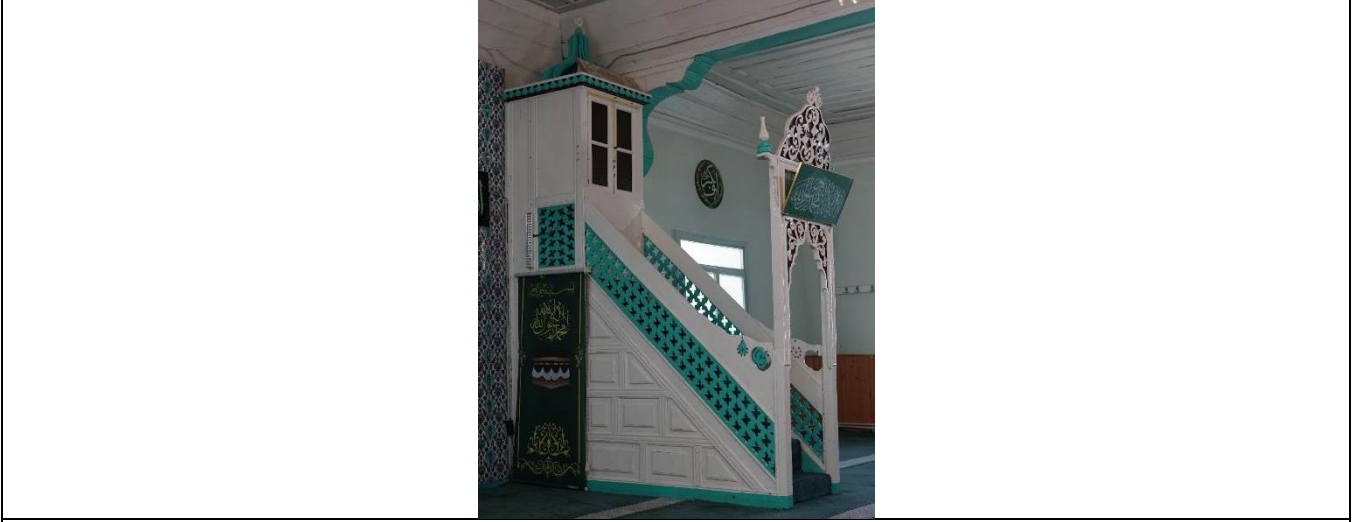
1.2. Deliilyas Cami Minberi

Sivas ili Altınyayla ilçesi Deliilyas Kasabası Camisi H.1325/M.1907 yılında yaptırılmıştır (Cami duvarında asılı Altınyayla Cami ibadete açılma beratı). Düz damlı ahşap direkli camiler arasında bulunmaktadır. Cami dışardan küçük bir yerleşim yeri camisinden farklı görünmezken içerden bakıldığında cami süslemeleri ilgi uyandırmaktadır. Caminin içi tamamen beyaz boyalı olmakla birlikte camide yer yer su yeşili rengi de kullanılmıştır. Minber de aynı renklerle boyanmış cami ile bütünlük içerisinde. İç mekândaki sadelik, dikkatleri tavan süslemesine çekmektedir.

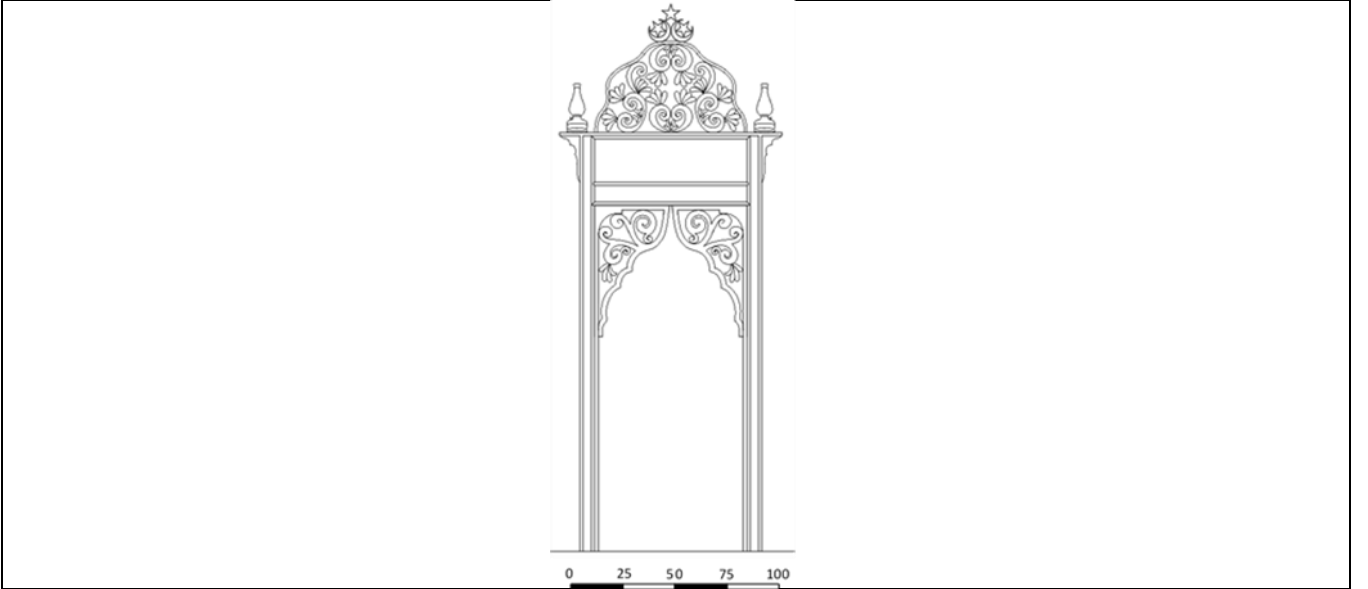
Minber, caminin güney duvarında bulunan mihrabın batısında yer almaktadır. Minber; 3,10m yüksekliğinde, 0,87m genişliğinde ve 2,12m derinliğindedir. Minber, beyaz ve su yeşili yağlı boya ile boyanmış çakma ve kafes tekniği ile oluşturulmuş ahşap bir eserdir. Resim 4. Deliilyas Kasabası Cami minberi, (Çakmaktepe, 2020). Minber girişi, dikdörtgen şeklindedir. Minberin alınlık ve taç kısmı her iki yanda yer alan ayaklarla taşınmaktadır. Minber, taç kısmında bezeli iki hilal ve üç yıldızla sonlanmaktadır. Dikdörtgen formlu minber girişinin köşelikleri “C” ve “S” kıvrımları ve akantus motifleriyle bezeli çakma tekniğinde kemerlidir. Şekil 6. Minber çizimi (Kuzey - karşıdan), (Tatar, 2020). Taç kısmında, dikdörtgen çıkarılabilir bir panoda yeşil zemin üstüne beyaz Arap harfleri ile Kelime-i Tevhid yazılıdır. Bu pano çıkarılınca minberin orijinalinde iki dikdörtgen alana bölünmüş olduğu görülmektedir. Alttaki ince alanda kahverengi zemin üstüne turuncu renkle Höyükü Cafer Usta Hicri 1262, Miladi 1846 yazmaktadır. Üstteki alanda ise yeşil paspartu ortasında mavi zemin üstüne beyaz renkle “besmele” yazılmıştır. Kitabenin üstünde kalan taç kısmı “C” ve akantus motifleri ile oluşturulmuştur. Taç iki hilal ve üç yıldız şekli ile son

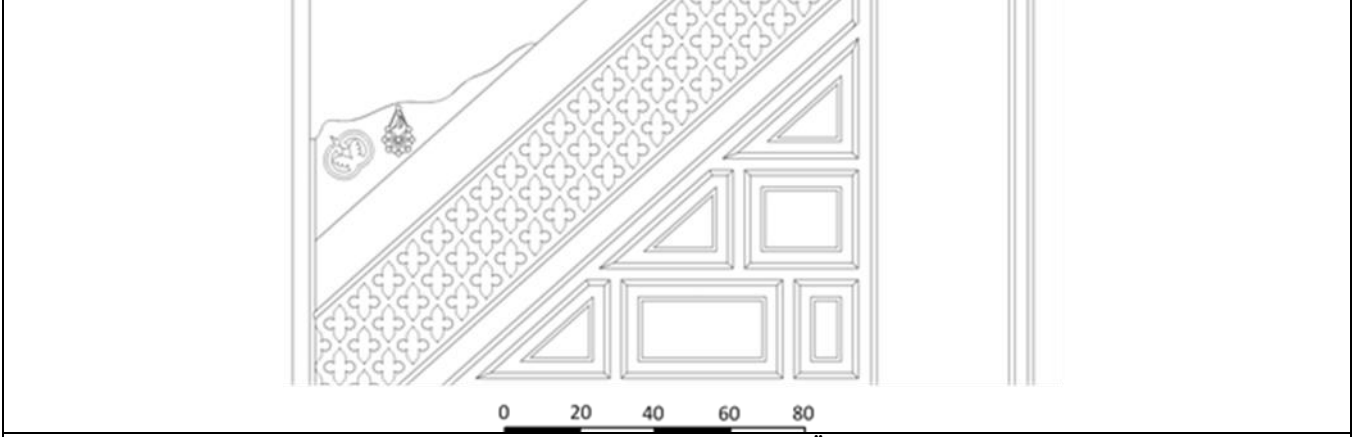
bulmaktadır. Taç alanın her iki yanında mavi beyaz renklerde gaz lambası bulunmaktadır. Minberin, çitalarla dikdörtgen ve üçgen alanlara bölünmüş her iki aynalığı da birbirinin aynısıdır. Geçit dikdörtgen şeklinde sade bir şekilde yapılmıştır. Merdiven korkulukları “S” kıvrımlı su yeşili renklerde çakma ve kafes tekniği ile yapılmıştır. Şekil 7. Minber çizimi. (sağ - sol taraf detay) (Tatar, 2020). Köşk korkuluğu da aynı renk ve teknikle oluşturulmuştur. Merdiven korkuluğunun üstünde yer alan beyaz renkli alanın başlangıcında her iki korkulukta da su yeşili renge farklı iki motif yer almaktadır. Motiflerden birinin damga olma ihtimali yüksektir. Diğer motif ise ulaşılan bir başarıdan sonra o başarı ocağını tütürsün ve biri bin olsun, anlamına gelen nar motifidir. Köşk; sade, beyaz boyayla boyanmıştır. Köşkün üstü akantus motifi ve minik bir korkuluk ile çevrelenmektedir. Köşk, en üstünde yeşil renkli kavisli ahşap çitalardan oluşmuş küçük bir kubbe ve kubbenin tepesindeki beyaz renkli ay yıldızla son bulmaktadır. Şekil 8. Minber çizimi (sağ taraf – karşıdan görünüm – sol taraf) (Tatar, 2020).

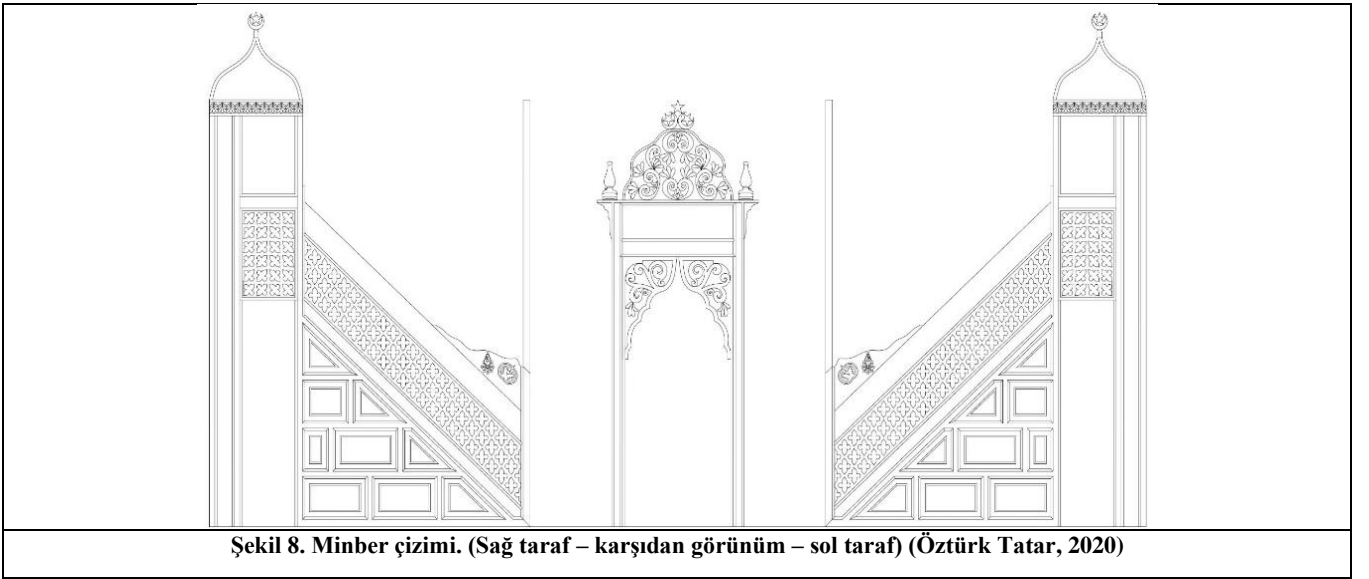
Resim 4. Delilyas Kasabası Camii minberi (M.Fatih Çakmaktepe, 2020)

Şekil 6. Minber çizimi. Kuzey (Karşıdan) (Öztürk Tatar, 2020)

Şekil 7. Minber çizimi. (Sağ - sol taraf detay) (Öztürk Tatar, 2020)

Şekil 8. Minber çizimi. (Sağ taraf – karşıdan görünüm – sol taraf) (Öztürk Tatar, 2020)

SONUÇ

Çalışmaya konu olan camiler, geç dönem Osmanlı ahşap direkli düz damlı cami özelliklerine sahiptir. Her iki cami yapım tarihleri itibarıyla birbirine yakın dönemlerde inşa edilmiştir. Dıştan sade olan yapıların içteki süslemeleri dikkat çekicidir. Camilerin bezemelerinde çakma, kafes ve boyama teknikleri kullanılmıştır. Altınyayla Merkez (Ahmed Ağa) ve Deliilyas Camisinin tavan süslemeleri benzerlikler göstermektedir.

Altınyayla Cami, süsleme tekniğinde geleneksel çizginin yanında geç dönem Osmanlı “C” ve “S” kıvrımları, akantus, palmet, çiçek, vazoda çiçek ve yaprak motiflerinin yer aldığı süsleme özelliklerini yansıtabilecek şekilde bezenmiştir. Minber süslemesinde kullanılan motiflerin tavan süslemesi ve vaaz kürsüsünde de kullanıldığı görülmektedir. Çakma, kafes ve kalem işi tekniklerinin uyumlu bir şekilde kullanıldıkları izlenmektedir. Minberde mavi, kırmızı, sarı ve yeşil renkler kullanılmıştır.

Deliilyas cami minberi Altınyayla Merkez Cami minberine göre süslemesi daha sadedir. Caminin minberi, tavan süslemesi dışındaki iç mekânın sadeliğinin devamı niteliğindedir. Cami tavan süslemesi dışında genel alan beyaz boyalıdır. Minber beyaz ve su yeşili yağlı boya ile boyanmış, çakma ve kafes tekniği ile yapılmıştır. Minber “C” ve “S” kıvrımları, akantus, geometrik ve ay-yıldız motifleri ile bezenmiştir. Minber süslemesinde beyaz ve su yeşili renk kullanılmıştır. Deliilyas camisinin yapım tarihi ile ilgili iki farklı bilgi tespit edilmiştir: İlki caminin ibadete açılma beratında yer alan bilgiye göre, H.1325/M.1907 tarihinde; ikincisi ise minber üzerinde yer alan kitabeğe göre, H.1262/M.1846 tarihinde yapıldığı yazmaktadır.

Kültürel geçmişimizin özelliklerini günümüze ve geleceğe taşıması açısından miraslarımızı korumak son derece önemlidir. Altınyayla Camisinin geleceğe sağlam bir şekilde aktarılması yolunda Vakıflar Genel Müdürlüğü

tarafından restorasyonu yapılmıştır. Deliilyas Camisi'nin de acilen iyileştirilmeye ihtiyacı vardır. Caminin çatısı sacla kaplanmıştır ancak cami tavanı hala topraklı olduğu için tavanın çürüme ihtimali vardır. Küçük bir yerleşim yerinde geçmişin izlerini taşıyan bu eserin korunması için Deliilyas Camisi kısa sürede restorasyon planına alınmalıdır.

TEŞEKKÜR

Bu çalışma Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu (CÜBAP) tarafından SMYO-024 No'lu proje kapsamında desteklenmiştir.

KAYNAKÇA

- Arseven, C. E.(1998). *Sanat Ansiklopedisi*, Cilt III. İstanbul: MEB.
- Aslanapa, O. (2007). *Anadolu'da İlk Türk Mimarisi Başlangıç ve Gelişmesi*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Barışta, Ö. H. (1998). *Türk El Sanatları*, Ankara: T.C.Kültür Bakanlığı Sanat Eserleri.
- Çakmaktepe, M.F. (2020). Akademisyen, Sivas.
- Kaya, F., Kılıçarslan, H. (2019). Sivas İli Altınyayla İlçesi Merkez (Tonus) Camisi Vaaz Kürsüsü Süslemeleri, *Karabük Ün. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt:9.Sayı:2: 641.
- Kurtişoğlu, A. G. (2013). Dini Mekanlarda Fonksiyonel Estetik Öğeler, *VI. Dini Yayınlar Kongresi*: 398.
- Oral, M. Z. (1962). Anadolu'da Sanat Değeri Olan Ahşap Minberler, Kitabeleri ve Tarihçeleri, *Vakıflar Dergisi*, Sayı:V: 23.
- Öney, G. (1992). *Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları*, Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Özel, M. (1993). *Geleneksel Türk El Sanatları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Tatar, Ö. (2020). Akademisyen, Sivas.
- VGM (2017). Vakıflar Genel Müdürlüğü *Röleve Raporu*, 2-59.
- Yücel, E. (1989). Ahşap. *İslam Ansiklopedisi 2*. Cilt. Türkiye Diyanet Vakfı: 181-183.